

LÉNÁRD-BREVIÁRIUM

ÖSSZEÁLLÍTOTTA: DR. BERTA GYULA

Válogatott történetek

A sáskajárás elleni ima.

Rengeteg a szúnyog, éjjel nem lehet aludni. Aztán a sáskajárás! Honnan jöttek? Jöttek, ettek, az aipinak épphogy a szára maradt meg, vagy még az sem. Erre aztán mégis kellett valamit tenni, elmentek a J.-i püspökért, hogy mondja el a sáskajárás elleni imát. Eljött, hozta a könyvét, imádkozott. A sáskák nyugodtan tovább legelésztek, de a szúnyogokat mintha elvitte volna a szél. A püspök másnap délután elutazott, s amikor a kocsiba szállt, hallották, hogy azt mondotta: "Istenem, Istenem, elvételtem volna az oldalszámot?" (VVV)

Rádióbeszélgetés Szent Péterrel.

Ki hallott akkor a rádióról? Egyszer beállít egy alak egy nagy, fekete ládával, mindenféle gomb volt rajta, oldalt drót, és egy telefonkagyló a másik oldalon. De ki tudta, mi az? Ki tudta, hogy fejhallgató? Kihirdeti, hogy este mindenki hallhatja az angyalok zenéjét, egyenesen az égből. Ingyen! Nagyon sokan odamentek. Az a pasas imádkozott egy hosszút, aztán »most jön a zene!« - mondta, és srófolt egyet a gombokon. »Na, előre, tessék!« - és fölteszi a kagylót az első fejére. Az rögtön térdre rogyott a meghatottságtól, mert igazán hallotta az égi muzsikát! »Itt nincs gép, ez nem svindli! Nézzék!« Az az alak kinyitotta a ládát, s ott nem volt se kerék, se rugó. Volt, aki a rózsafüzére után kapott, volt, aki sírt. Ingyen! Mindenki meghallgatta az angyalokat.

- És most - kiáltotta a csodatevő - megmutatom, hogy ezzel a géppel fel is beszélhetek az égbe!

Akkor már mindent elhittek neki.

- Az égi zene gyönyörű! De az örökkévalóság hosszú . . . Az ember elfárad ott, az örök mezőkön! Aki okos, az már most vesz magának egy aranszéket! Kinek rendeljek aranszéket?

József felmutatta az ujját, mint az iskolásgyerekek. Erre az a pasas:

- Halló, Szent Péter! - és belebeszél a telefonkagylóba. - Hogy van Szentséged? Jól? És a Szűzanya Óexcellenciája? Ó is? és a többi tizenegy apostol, Isten áldja meg szent nevüket? Mind jól? Jól van, hallgass ide, Szent Péter: volna még egy aranszéked egy hívő ember részére? Hogy hívják? . . . Hogy hívják magát? . . . Igen, Szent Péter, Schwamm József, biztosan ismered . . . Mennyi? . . . Jaj . . . az egy kicsit drága . . . Nem baj . . . Nem? rögtön fizet . . .

Megvette az aranszéket, azt mondják, a feleségének vett egy ezüstszéket is a második sorban, de az nem biztos." (VVV)

Keramikusnőt örökségbe

Az illető hölgy - nevezzük Donna Annának - keramikus. Szép, színes zománcokat éget mindenféle edényre, hamutartót, vázát, virágcserepet gyárt. Művészi munkáját elismerik, veszik.

Azokhoz a ritka lényekhez tartozik, akik szó szerint a kezük munkájából élnek.

Donna Anna a fővárosban egy kis, kertés házat bérelt. A "kertés" szó inkább a múltra vonatkozik, arra a nemrég múlt időre, amikor itt, az örök tavasz országában a ház mögött szívesen gondoztak egy kertcskét. A kert megadta az éltető maroknyi virágot az ebédlőasztalra, adott egy-egy fej salátát a sült csirkéhez, türelmes embernek két-három hatalmas banánfűrtöt is adott egy évben. A mai ember plasztikvirága örök, főzeléke

skatulyában terem. Élete célja az ide-oda mászkálás. Így a kertekből garázsok lettek, vagy kavics, homok kerültek a kert helyére, és sápadt kisgyerekek totyognak rajta, mint a napra éhes fegyencek a börtönudvaron.

Donna Anna a kert helyén - ahol már a gáz is régen kitaposták - rendezte be kis műhelyét. Egy ferde tető alatt gyúrta az agyagot. Kemencéjében cipók helyett kávéscsészék sorakoztak. Csendes hely lett, jó volt ott dolgozni.

Egy szép nap beállít egy bennszülött úriember és bemutatkozik.

- Ellenőr vagyok.

- Mit óhajt ellenőrizni? Megjegyzem, könyvelésemet X úr végzi. Múlt héten volt nála az adóellenőr.

- Építészeti ellenőr vagyok.

- Ez a ház harminc éve épült.

- Messziről látni. Ma még kisebbeket építenek, de magát feljelentették. Ipari üzemét létesített ebben a lakónegyedben.

- Mit létesítettem?

- Mindent tudok. Kerámiai iparvállalatot! Gyárat! Termel! Pedig jól tudja, hogy ez lakónegyedben szigorúan tilos. A lakónegyedekek peremén már lehet patika, pék, szatócs, sőt műhely is, ha csak hárman dolgoznak benne. A sarkon, a Szent Jeromos utca sarkán már dolgozhatnak, de itt nem. Asszonyom, ön háromszáz méterrel lépte túl a törvény határait!

- És most mit akar?

- Senora, én a jog és a törvény embere vagyok. Lebontatom a törvényt sértő kemencéjét. Holnap reggel ideküldök. négy erős feketét. Szétszedik.

Annának nem esett kétségbe. Már évek óta itt élt. Ami az erős feketét illeti, átlátta a helyzetet.

- Engedje meg, hogy meghívjam egy feketére. Talán nem tudja, én vagyok Donna Anna.

A bennszülött nem mond nemet, ha egy hölgy hívja feketére.

- Nagyon köszönöm. José vagyok.

- Tisztelem a törvényt. Át fogok költözni egy más városnegyedbe. Csak adjon egy kis időt, Señor José. Számítok jószágára.

(Dél-amerikai kadettekben Napóleonok, civilekben lovagok élnek. A lovag kávézás közben támad fel bennük.)

- Asszonyom, bízhat baráti érzelmeimben. Ami személyes érzelmeimet illeti, a kölcsönös segítség álláspontján állok.

- Mennyivel segíthetném?

- Ötszáz maravédivel.

Nyílt, férfias kijelentés volt. Barátok közt, kávézás közben beszél az ember ilyen nyíltan. Ötszáz nem az az összeg, amit egy igazi zsaroló kért volna. (Az ellenőröknek fix fizetése is van.) A zsarolás és a védelem közt van egy nehezen meghatározható középút, s José megtalálta.

Donna Anna átnyújtotta a pénzt.

- Majd keresek egy más lakást!

- Az Isten szerelmére, ne siessen! És sohase feledje el, hogy van egy őszinte barátja! Mindig számíthat rám!

José - a hú barát, pontosan hat hónap múlva megjelent.

- Csak utána akartam nézni elköltözött-e már.

- Egy feketét?

- Nagyon szépen köszönöm.

Ezúttal semmi szükség sem volt óvatos beszélgetésre.

- Tessék az ötszáz.

- Számíthat rám továbbra is.

Josè hat hónaponként ment kávézni. Közben haladt az infláció is, de Josè, a lovag állta a szavát. Ötszáz és pont. Csak panaszkodott a drágaságra, az egyre nehezebb életre, míg Donna Anna egy virágvázával, hamutartóval meg nem vigasztalta, vagy nem adta oda neki a csészét is, amelyből a kávé itta.

Egyszer csak elmaradt a törvény és igazság embere. Nélküle múltak a hetek, mígnem egyszerre egy idegen úriember állított be.

- Építészeti ellenőr vagyok.

Donna Anna nem ijedt meg.

- Megállapodásom van Senor Josèval.

- Senor Josèval! Ó! Hát még nem tudja a gyász hírt? Meghalt!

- Szegény Josè! Hű barátom volt! Isten adjon lelkének örök nyugodalmat. Hogy történt?

- Mindent elmesélek. Ne féljen, asszonyom, itt nincs titok. S az adott szó erősebb, mint a halál!

- Hogy érti ezt? - kérdezte Donna Anna.

- Szegény jó Josè! Feküdt, gyenge volt, tudta, mi vár rá. Magához hívta rokonait, barátait, kollégáit. Mindenkitől elbúcsúzott, mindenkire hagyott valamit . . .

Az ellenőr meghatódott, aztán újra felemelte a hangját:

Tisztelt Asszonyom! Donna Anna! Én *Önt* örököltem! (ENLH)

Terápiás mellékhatás: a leégett árnyékszék

Barátságos nagypapa jött patikámba, és *kukacolajat* kért unokája számára. A tudomány változtathatja a gilisztaűző szerek képletét, de a kukacolaj évszázados neve változtathatatlanul tovább él.

- Ezek az új szerek kitűnőek - magyaráztam neki -, de azzal, hogy beveszi a gyerek, még nincs minden elintézve. Ki kell kerülni az újabb fertőzést. Nem szabad a csirkét gilisztával etetni!

- Pedig szívesen eszik!

- Igen, de a giliszta tojása egyszerre csak újra megjelenik a porban. Aztán a szél visszahozza a konyhába, vagy ott ragad a gyerek kezén, ha a porban játszik! A gilisztákat el kell égetni.

- Gilisztatojás? - kérdezte a nagypapa. - Olyat még nem láttam. De ha azt mondja, hogy elégetni . . .

- Öntsön rájuk petróleumot, gyűjtsa meg, az a legjobb.

- Ha parancsolja, megteszem.

Másnap dühösen visszajött.

- Ilyen rossz tanácsot még életemben nem kaptam!

- Nem volt jó az orvosság? Nem jött kukac?

- Tömegével jött! Meg se lehetett számolni! De amikor petróleumot öntöttem rájuk, és meggyújtottam, leégett az árnyékszék. Húsz éve építettem! Elsőrendű keményfából! Leégett!

A nagypapa kétségtelenül sok időt töltött az élet problémáin elmélkedve a régi épületben, s azért haragudott rám ennyire.

- Őszintén sajnálom - mondtam, igyekezve, hogy hanglejtésem meggyőzően hasson. - Volt egy olyan kis szív az ajtaján, mint ahogy az Németországban szokás? A brazil árnyékszékben nincs semmi romantika!

Nem sikerült a beszélgetést máshová terelnem. - Fizesse meg! Maga parancsolta!

Még egy félénk kísérletet tettem:

- Talán a szél volt az oka . . .

- Porrá égett. Csak a parancsát teljesítettem. Befehl ist Befehl! Ebben igaza volt. A világtörténelem igazolja képletét: befél, az befél. Csataterek, tömegsírok, rokkanthadak, por és hamu bizonyítják, hogy a befél igenis parancs. Sortüzet annak, aki nem hiszi! Ebben a

haditörvényszékek megegyeznek.

Ami Piminetti magántörvényszékét illeti, nem voltam biztos, hogy megkülönbözteti-e a jó tanácsot a parancstól, viszont igen valószínűnek tartottam, hogy végül én fizetném meg a terepszemle költségeit, és annyit tudok, hogy az orvosok elleni eljárás az ítélettől függetlenül rossz befolyással van a praxisra. Ezért csak ennyit mondtam:

- A patika mögött van egy rakás régi deszka. Elviheti. Azon, amit a kukacolajon kerestem, nem vehetek szöget is. Különb is, azt hiszem, a szögek nem égtek el! Az ajtóba szép, új szívet vághat! Ha perelni akar . . .

Eltaláltam a helyes hangot. Nagypapa megértette, hogy a kiegyezés csak előnyt jelent. És utóvégre az orvosság használt.

- Ide a deszkával - mondta, és nagyot sóhajtott utána. - De nem lesz olyan, mint a régi. Húsz év, érti? Az ember megszeret egy régi épületet. Hangulata volt!

- Igaza van - mondtam. - Az elmúlt korok patinája pótolhatatlan. De a fő, hogy az új megfeleljen a célnak. (VVV)

(Némi segédlettel) meggyógyított ekcéma

Nemrég bejött Theobald - a Bab-völgyi Theobald -, lassan és nyugodtan jött, mintha csak az időjárás kérdéseit szándékozná megbeszélni. Semmi kétség: egy kiadós eső jót tenne a kukoricának. Ilyesmiről beszélni kell, hogy Szent Péter füléhez jusson.

- Jó reggelt! - köszönünk mind a ketten . . . Aztán nem szólok egy szót sem, mert tudom, hogy nem illik zavarni azt, aki gondolkozik.

- Mondja - szólal meg végre Theobald -, ért maga valamit az ekcémához?

Ha még újonc volnék, azt mondanám, hogy igen, vagy mondanék valamit a sömörőről általában, exogén, endogén, allergikus esetekről . . . de így csak annyit mondok:

- Igen! . . . Ekcéma! Ezzel úgy állunk, mint a kutyákkal. Van fehér kutya és fekete kutya, kicsi és nagy, harapós és jóindulatú . . . Nem így van? Ha csak annyit mond, hogy kutyája van, még nem tudom . . .

- A kutyám tarka. Barna és fehér - mondja Theobald, hogy ezzel legalább tisztában legyünk.

- Piminettinek daxlija van - mondom én, a témánál maradva.

Erre aztán mind a ketten hallgatunk egy darabig.

- Az ilyen ekcéma nagyon kellemetlen - mondja ő.

- Viszket - mondom én. - Fáj is.

- Különösen éjjel - mondja Theobald.

- Akkor nem tud az ember elaludni - zárom én a témát. Ezután újra kinézünk az ablakon, nem jönnek-e az eszmecserét, esőt hozó felhők. Közben barátom elhatározza, hogy kirukkol titkával, mert feladja a reményt, hogy elárulom a magamét, egy ekcémakenőcs nevét.

- Tudniillik ekcémám van - mondja kissé kelletlenül.

- Nagyon kellemetlen - mondom a változatosság kedvéért én.

- Viszket - mondja ő.

- Különösen éjjel - ismétlem kegyetlenül.

Theobald nagyot sóhajtott, elgondolkozik, aztán engedékenyen rámnéz:

- Megmutathatnám az ekcémámat. Megmutatni nem kerül pénzbe.

Felelhetném, hogy megnézni viszont kerül, de rosszul hangzana. Ezért azt mondom: - Mutassa azt az ekcémát.

Fölhúzza a nadrágszárát:

- Így néz ki.

Diagnózisa helyes. Ekcéma, régi, nedvező, gyulladt, széteső ekcéma, felette, alatta visszerek csomóival. Értem, miért jött végre Theobald.

Ha most megkérdelem, mióta szenved, legyintene, hogy "egypár napja". És ha azt kérdezném, mit kent rá, biztosan azt felelné, "semmit, eddig semmit". Ezért összeráncolom homlokomat, és csak nézem a lábszárát:

- Régi ekcéma. Nagyon régi. - Van már vagy hathónapos.

Még mélyebbre vonom homlokom barázdáit, úgy mondom, mintha a látéleletet értelmezném:

- Mindenfélét kent már rá.

Meg se próbálja tagadni, hallgat.

- Ráolvastatott - mondom komolyan.

- A feleségem azt mondta, nem árthat.

- Nem is használt.

- Nem. Aztán káposztalevéllal hűtöttem.

- Kelkáposztalevéllal - hagyom rá. - És aztán?

- Kenőcsöt.

- Micsoda kenőcsöt?

- Azt a tubusban. Ami fogpucolásra is jó. Azt mondták, az a fekélyt is kigyógyítja.

- És azután? - kérdezem irgalmatlanul. Theobald belátja, hogy vallania kell.

- Tintát - mondja halkan.

Most én csodálkozom. Tinta, az irodalom kék vére, rendkívül ritka folyadék a Donna Irma-völgyben. Tej, cachaça, bor . . . de tinta?

- Hogy jutott tintához?

- A kislányom, a Léni iskolába jár, a harmadik osztályba. A tanítónő parancsolta. A Léni most nyolcéves.

Igaz, Theobaldnak lányai vannak. Sok lánya, csupa helyes, jókedvű, friss kislány.

- Hány kislánya van tulajdonképpen? Négy?

- Öt! Öt darab!

- Büszke lehet rájuk!

- Büszkének büszke. De sok az ember gondja velük. Látom, örül, hogy megszakítjuk a vallatást.

- A legidősebb huszonegy, férjnél van, van már két gyerekük is. A Mária tizenkilenc, el van jegyezve. Aztán az ikrek . . .

- Igaz, akiket mindig összetévesztek! Mennyi idősek?

- Most múltak tizenhat, szeptemberben. A szomszédok tizenhat éve nézik őket, és még mindig nem látják a különbséget. Ha sötétedik, magam sem látom. Hogy összetartanak azok ketten! Egy ágyban alusznak. Minden falat kenyéren osztzkodnak. Ha az egyik beteg, a másik sír.

- Hol találják majd férjnek való ikreket?

- Nem értem, miért mindig a lányok ikrek? Az a két pár Inhambuban, a vörös hajúak fenn, a serrán, csupa lány!

- Talán testvérek is megteszik! A szomszédjánál egy tucat fiú van! De legalább tíz . . .

- Van annak egy egész regimentje!

- És mit tett rá a tinta után? - kérdezem hirtelen, újra őrmesterhangon.

- Azután? Az tanácsolta a borbély, tegyem rá egy elégetett vörös kendő hamuját . . .

Megharagszom. A borbély ugyanezt a szert ajánlotta egy tüdőgyulladásos kisgyerekek . . . kanálszám . . . és éppen elég gondot okozott nekem, amíg életveszélyben volt.

- A vörös kendőt! Hisz a borbély még olvasni sem tud!

- Az emberek azt mondják, ismeri a betegségeket.

- Theobald, nem szégyelli magát? Minden babvölgyi vénasszonyra hallgat?

Egy szót sem szól, én pedig újra átkapcsolok, ezúttal az orvosi hangnemre.

- Üljön le, és figyeljen ide. Babona mindenhol van. Itt is csak olyanok az emberek, mint

máshol, mint ott, ahonnan én jöttem. Tudja, hogy ott mit csinálnak? Teliholdkor egy köcsög vizet hozatnak a sömörre. Pontosan éjféltkor. A vizet csak érintetlen szűzleány hozhatja, és meg sem szabad mukkannia, miközben hozza. Ebből három pénteken hét-hét cseppet tesznek az ekcémára. Mit szól hozzá!?

- Éjféltkor? - csodálkozik Theobald.

- No, elég a kuruzslásból! Beszéljünk komolyan! Mostanáig vacakolt, szenvedett. Már belátta, hogy ennek nincs értelme. Tudományosan kell eljárunk! Csak a kenőcs nem segít. Először a visszereket kell kezelnünk, a vérkeringését kell rendbe szednünk. Aztán pedig . . .

- Mennyibe fog kerülni? - kérdi Theobald, hogy az alapvető problémát tisztázzuk.

- Két contót kérek a kezelésért.

- Két contót? Másfelet keresek egy hónapban a tejszállítással!

Theobaldnak igaza van. Az orvosságok ára a kolonista részére aránytalanul magas. Él, mert kap elég lefölözött tejet a disznóinak, mert a felesége, lányai, veje kapálnak. Van galambja, birkája, tehene, pulykája, méhészete, de pénzt - ezeket a Londonban nyomott bankókat, elűzött császárok, megbukott diktátorok, kövér pénzügyminiszterek, csúf hercegnők és szakállas hajósok képeivel ékes bankjegyeket - nagyon ritkán kap kézhez.

- Két contót?

- Kettőt.

- Nem adna mégis inkább valami kenőcsöt?

- Értsen meg! Nincs értelme! Semmi sem használ, amíg a vérkeringése nincs rendben! Theobald legyúri a nadrág szarát, feláll.

- Meg fogom beszélni a feleségemmel. - ígéri.

Tegnapelőtt jött újra Theobald. Pompás borjúcombot hozott, odafektette a pultra.

- Jó reggelt, doktor! Szép idő van, ugye? - Jó reggelt - mondom. - Nagyon szép.

Látom, meg akarja kezdeni a kezelést, előleget hoz. Semmi kifogásom ellene. Szeretem a borjúbecsináltat tejföllel, nokedlival.

- Tegnap meglehetősen hűvös volt - mondom, mintha én is tejeskocsis vagy a brit felsőház tagja volnék, és várom, hogy a tárgyra térjen.

- Nagyon hálás vagyok - mondja Theobald. - Nagyon szépen köszönöm. A receptje segített.

- Nem adtam receptet! Azt mondtam . . .

- Azt mondta, hozassak holdtöltek egy köcsög vizet . . .

- Azt mondtam, hogy . . .

- Amint rátettem az első hét cseppet, megszűnt viszketni. Másodszorra elmúlt a fájdalom, nem is akartam folytatni, de azt mondja a feleségem, "ne bolondozz, tedd csak rá, nem kerül pénzbe", én meg azt mondom, "igazad van, úgy kell csinálni, ahogy a doktor előírja".

Harmadszor is rácsepegtettem, és meggyógyult az a nyavalya.

Felhúzza a nadrágját. Az ekcéma eltűnt. Sima, rózsaszínű a bőr. Mintha még a visszerek is visszafejlődtek volna egy kicsit.

- A múltkor nem fizettem. De tudom én, mi illik. Adósságom sehol sincs. Szép borjút vágtunk. Ez a combja.

Neki volt igaza:

- Köszönöm.

Theobald az ajtónál még egyszer megfordult. - A vizet - mondja - a Léni hozta. (VVV)

A csodatévő varázsigék

Élt egyszer Timbo és Mirador közt egy öregasszony. Özvegy volt, egy árva tehene sem volt. Az utolsó tehenét az utolsó lánya kapta hozományul, az utolsó malacát a pestis vitte el.

Akkor az asszony elment a paphoz, és azt mondta: "Padre, segítsen, én már nem tudom, mitévő legyek." "Jaj, kedvesem - mondta a padre -, értem én a helyzetedet, de én is szegény vagyok, nincs mit adnom. Csak egy jó tanácsot adhatok: próbálj ráolvasni az emberekre, hívd magadhoz a betegeket, az Úristen majd megsegít!" "De padre - mondta az asszony -, én nem értek a ráolvasáshoz!" "Nem értesz? Hát ez egyszerű: odaállsz a beteghez, lehajolsz, elmondasz egy Miatyánkot vagy kettőt, aztán halkán hozzátessed: Ha segít, jó, ha nem segít, az is jó - és bízzál Isten kifogyhatatlan kegyelmében." Nos, az asszony szépen megköszönte, hazament, megfogadta a jó tanácsot . . . és alig múlt el egy év, már újra volt tehene, malaca, baromfija, mindene, az emberek messze földről jöttek a betegekkel.

Telik-múlik az idő, egy szép nap csak megbetegszik a padre, tályogot kap a torkába, nem tud nyelni. Egyszerre csak rosszul lesz, elájul, alig lélegzik . . . Szerencsére arra jár a szomszédja, nem sokat teketóriázik, felrakja a kocsi, és rajta, lóhalálban hajt a híres javasasszonyhoz!

Amikor az asszony meglátja a papot, megijed . . . Ha kinyitja a szemét! . . . De muszáj úgy tennie, mint mindig, elmondja az imát, lehajol, rákezdi: "Ha segít, jó, ha nem segít, az is jó . . ." A padre pedig, amikor meghallja varázsigéjét, felüti a szemét, elneveti magát . . . úgy nevet, hogy felszakad a tályog, kifolyik a genny, s ott helyben meggyógyul!

Ki merné tagadni, hogy a varázsigék használnak? (VVV)

A bahiai patikus szere

A tengeribetegség gyógyítása

...- Orvosság! Szerek! Ez mind olyan, mint a bahiai patikus szere. Az legalább használt.

- Szív ellen?

- Tengeribetegség ellen.

- Lehetetlen!

- Pedig igaz. New Yorkból jöttünk le, a brazil part mellett. Olyan vihar volt, hogy majd szétszakadt a hajó. Még a fókánk is rosszul volt, a papagájok hánytak. Csak a kapitány és a vén hajóorvos álltak a talpukon. Az orvos hat nyelven beszélt, de legalább huszonötön káromkodott. Egyszerre kétszáz páciense volt, nem tudta, kit vigasztaljon portugálul, kit angolul. Az egyikőtől a másikig ment, és mindig csak azt hajtogatta: "A bahiai patikus! Holnap befutunk Bahiába! Annak van egy szere, most kifogyott, az odaúton is viharunk volt, a bahiai patikus az őserdőben veszi a bennszülöttektől. Minden évben belovagol az erdő mélyébe. De milyen szer! Isteni! Türelem!" Egész éjjel mást sem sóhajtott a kétszáz ember, mint a bahiai patikus áldott nevét. Másnap befutottunk. Két óránk volt. Épp csak a postát vette fel és adta le a hajó. Az orvos rohant a patikushoz, rohant vissza. Kétszáz injekciót hozott. Kint a gát előtt tombolt az orkán, mialatt ő nekünk beadta az injekciót. A hullámok porrá törtek a gáton, de a hajó még a kikötőben is rezgett, mint egy ideges ló. Egy óra múlva indultunk kifelé.

- No, és használt a szer?

- Használt. Abban a percben, amikor elhagytuk a világítótornyot, elállt a szél....
(R1938)

-

A spiritiszta asztmát gyógyít

- "Van fenn a Serrán egy öregember. Harminc éve vagy régebben - ki számolja az éveket? - elvett egy lengyel lányt:" Ismerem őket. Ha Rubens festményei úgy vénülnének, mint Dorian Gray titkos portréja, olyanformán néznének ki gráciái, mint az a lengyel öregasszony.

- "Az ember bennszülött. Az asszony egy kukkot sem értett ibérül. Beszélni nemigen beszélgethettek, de kezdetben szerették egymást, később összeszoktak. Megértették egymást. Huszonnyolc élő gyerekük van. A többi meghalt. Nem is volt semmi baj, de amikor dohánytermelésre adták magukat, az asszony megbetegedett. Nem kapott többé levegőt."

Eddig nem meglepő a történet. A dohánylevél mérges. Aki heteken át osztályozza, kötözi a dohányleveleket - csak így veszi át a gyár -, aki finom dohányport lélegzik be napestig, belepusztul. Már kisgyerekek asztmarohamot kapnak, megfulladnak. A férfiak földeken dolgoznak, a dohányleveleket asszonyok, gyerekek választják ki, kötözik. Vérszegények lesznek, nem esznek, folyik a nyáluk, szörnyen fáj a fejük, de csak dolgoznak tovább, mert a gyár keres, az állam meg még jobban. A tüdőrák jó üzlet . . .

- "Mit tudnak az orvosok? Semmit. Azt mondták, asztma. Etették pirulával, mindenfélével. Napközben meg is volt valahogy. De éjjel úgy érezte, hogy száz marok fojtogatja, hogy láthatatlan kezek fogják be orrát, száját. Az orvosok nem hitték el neki. Csak adták a cseppeket, tablettákat, mindenfélét hiába."

- "Végül megelégette a férje a szaladgálást, az orvosokat, akik csak a fecskendő hegyéig látnak, csak kopogtatják a beteget, de nem segítenek rajta, és minden beteggel külön fizetetik meg a fehér kabátjukat, fogta magát, elment a spiritisztához. Az nem könyvből tanulta a tudományát!

A tudós szépen meghallgatta, miről van szó. Nem kérdezett bolondokat, hogy hány gyereke van az asszonynak, hogy volt-e már tüdőgyulladás, csak szívta a kukoricaszivar füstjét és bólogatott.

- Várj csak. Újhold idején beszélek a szellemekkel. Tegyel csak le tízezer maravédit a Szent Sebestyén képe előtti tányérra. Füstölőre. Aztán visszajöhetsz.

- Az asszony . . .

- Megmarad . . .

Tizennégy nap múlva újra ott volt. A szellemek barátja újra ott ült a sötétben, a szoba sarkában, ahova az olajmécses fénye se világított be. Nem kérdezte, hogy van az asszony, nem várta meg, hogy őt kérdezzék. Úgy kérdezett, mint a rendőr a tolvajtól.

- Ugye, ott laksz a Szent Donatus kápolnánál?

- Ott.

- Ott, ahol azelőtt a mennoniták laktak?

- Azok rég elmentek. A városhoz közel többet ér a tej . . .

- Csak a halottaik maradtak ott.

- Csak a halottaik.

- A temetőben.

- A temetőben. Én . . .

- Fogd be a szád. Csak a kérdéseimre felelj!

A bölcs máshonnan kezdte:

- Dohányt ültetsz?

- Azt.

- A dohányleveleket kemencében szárítod, vagy csak úgy, a csűrben?

- Kemencében.

- És ki építette azt az átkozott kemencét?

Az ember megijedt. Az átkozott szótól ijedt meg.

- Én.

- Hát mondd csak, te csirkefogó, hogy volt az? Csönd. A kérdezett meg sem mukkant.

- Nem szólsz?

Csönd. Süket csönd. A mágus maga válaszolt a kérdésre. - Megmondom én neked, hogy volt az, te pokolfajzat! Megvetted a földet, megvetted benne a mennoniták régi temetőjét, olcsón adták, mert megígérted, hogy a temetőnek majd gondját viseled! Így volt, vagy se, te gyehehnáraló, te halottrabló? Aztán fölszántottad a temetőt, hazavitted a köveket, széttörted a nagyobbakat - és ebből építetted a dohány szárító kemencédet!

Erre nem volt mit válaszolni.

- Akik Szent Sebestyénre nyilaztak, már rég kinn lesznek a tisztítóútból, amikor te még a

Sátán parazsán sülsz, te lator! Még a kőkeresztet is hazafuvaroztad, négyfelé verted, ezt tetted a pajtád négy sarka alá. A szellemek tudják! Te is tudod! Hát ezért . . .

- A halottak semmit sem bocsátanak meg! Ma a feleségedet fojtogatják láthatatlan kezeikkel, holnap te kerülsz sorra.

Az ember csak nyögött:

- Mit tegyek?

- Hazamégy, lebontod a kemencét, minden egyes sírkövet visszaviszel a helyére. Az összetörteket összerakod! Vigyázz, hogy mindenki a sajátját kapja vissza! A pajta alól is kiásod a keresztet! És nehogy a feleséged a közelébe menjen a dohánynak! Hogy belépjen oda, ahol a dohány szárad. Nehogy hozzányúljon! Te pedig leteszel húszezer maravédit Szent Sebestyén képe elé! Azért ilyen keveset, mert nincs több a zsebedben. De ha megkapod az idei dohány árát, hozol még harmincat! S meglátod: a feleségednek kutya baja se lesz! Hát nem igaz, hogy a szellemidéző többet tud, mint a doktorok? Az asszony többé közelébe se ment a dohánynak. Még le se bontották a kemencét, már eltűntek az éjszaka fojtogató kezek. Ma semmi baja a világon." (ENLH)

Szomorú történet

.... Aztán egyszerre történik valami, felszalad egy szekér, látom, hogy gyerek fekszik benne, fölismerem a szülőket, a gyerekszülésben megvénült, tízgyerekes fiatal anyát, és az apát.....- Mi a baja a gyereknek, Herr Crenraita?

- Beteg. Azt hiszem, megfázott, mert nem bírja mozgatni a lábát. Láza volt, hideg rongyot csavartam a lába köré. Talán attól hűlt meg - mondja az anyja.

- Lehet, hogy kukac - véli az apja. - Az egyik szomszéd azt mondta, hogy bélkukac az oka.

- Hozza be gyorsan - sürgetem.

Az anya karján hozza a kisfiút, s lefekteti az asztalra. Lassan bugyolálja ki a százféle kendőből.

- Hány éves?

- Három.

- Hogy hívják?

- Damascusnak.

- Hogy?

- Még nem hallott róla? Szent Pál megírja a bibliában, hogy Damascusba menet . . .

Persze, emlékszem. Crenraita hívó ember..... Igen, Damascus - mondom. - Hogy vagy, Damascus? - A kisfiú nem felel, csak felém fordítja két nagy, kék szemét.

- Nem kukac? - kérdi az anyja.

- Mikor kezdődött? - kérdezek vissza.

- Két hete? Három hete? Igen, előbb influenza volt a torkában, aztán köhögött. Mindig fehér nyálka jött ki a torkán. Azt hittem, elmúlt. Szombattól kezdve nem tud felállni. Nem mozog a lába. Azt hiszi, meghűlt?

A gyerek ég a lázban. A szívét hallgatom - ver, megakad, nekiindul, kihagy. A lábait emelem: érzéketlenek, bénák. Csak a két szeme él, és ép.

Nehéz eset, könnyű diagnózis: sok torokgyík volt most errefelé, Diftéria utáni bénulás, szívizomgyulladás, szegényke aligha fogja megérni az estét. Nem tudom, hogy mondjam meg, hogy kezdjem.

- Nem hűlt meg? - kérdi az anya.....

- Nehéz eset - mondom -, a gyerek nagyon beteg.

- Mielőtt megbetegedett, semmi baja sem volt.

- Most van. Ez nagyon csúnya bénulás.

- Hát adjon neki egy injekciót. Az a bencelin jó vagy nem?
- Igen, a penicillin jó. De későn jöttek.
- Dohányszüret volt, a dohányleveleket osztályoztuk, nem jöhettünk. De adtunk hashajtót is, teát is.

Tisztán látom magam előtt a belgyógyászat tankönyvét, melyből a diftériát tanultam. "A bénulás ellen hatástalan a szérum" - állt benne, és ez is: "a betegség második-harmadik hetében nem ritka a hirtelen halál: a szív megáll". Úgy állok kis Damascus előtt penicillin-, streptomycin-, aureomicinkészlettemmel, mint aki az infláció végén a régi, megtakarított bankóit mutatja.

Majdhogynem fenhargon emlékezem a salernói bölcs doktorok ítéletére: *Contra vim mortis, non crescit herba in hortis.*

A halál ereje ellen nem terem fű a kertben - még az üvegretortás laboratóriumkertekben sem.

- Jó, penicillint adunk - mondom -, kifőzzük a fecskendőket. Evvel nyerek egy negyedórát - talán közben eszembe jut valami. Néha az is előfordul, hogy hirtelen, váratlanul történik valami - talán mást fog meg a Halál a Damascus felé vezető úton -, leeshetik lováról, megfordulhat - én is hiszek abban, hogy vannak csodák, csak éppen azt nem hiszem, hogy bizonyítanak valamit.

- Pazienza - türelem - mondom. - Várjunk tizenöt percig.
- Mondja - szólal meg Crenraita -, mit tart a fülmosásról?
- Mossam ki a gyerek fülét? - kérdem elhülve.
- Az enyémet. Rosszul hallok, azt hiszem, bedugult. Nem lehetne kimosni?
- Hogyne - kapok az ötleten (talán mégis eszembe jut valami). - Jöjjön csak át a szomszéd szobába, langyos vízzel kimosom.

Arra gondolok, hogy legalább az apát valahogy előkészíthetem a kikerülhetetlenre.

- Mondja csak, hány gyereke van tulajdonképpen? - kérdem, miközben a kezébe nyomom a füle alá való pléhtányért.

- Tizenegyet adott az Úristen.
- Jól tette. Vidékünk áldott vidék, jut az aipigyökérből mindenkinek. De ezzel sokkal korábban kellett volna jönnie.
- Az Úristen mindenható és jóságos. Hisz maga a kénkövés pokolban?
- Hogyne hinnék, ha két világháborút és két diktatúrát vészeltem át!
- Úgy értem, a túlvilági pokolban.
- Azt kétlem, de ez a gyerek
- A jobb fülemlen kezdje, kérem. Borzasztó ez a bedugult érzés. Zúg a fejem tőle. Azt hiszem, a fogaim is ettől fájnak!

Valóban szennyesen folyik vissza a fülébe fecskendezett víz. - A gyerek . . . - kezdem újra:

- Azt hiszi, ettől fájnak a fogaim?
- Meglehet. De, lássa, ezzel a gyerekekkel baj van. A szíve minden percben megállhat.
- Az Úr jóságos, ő majd vigyáz.
- Igen, kedves Crenraita . . . Ő ajándékozta a gyereket. De abba . . . hogy is mondjam . . . egy kicsit maga is kezére járt az Úrnak, ugyebár. A betegségnél is így van, egy kissé segíteni kell a Jóistennek, hogy ő is segíthessen!
- Már forr a fecskendő! - kiáltja az asszony.
- Várj, előbb végzünk a fülemmel - kiáltja vissza az apa. A kimosott fülzsír-darabok bizonyítják, hogy ezúttal helyes volt a diagnózisa.
- Jövünk - ígérem. - Átnézek egy percre - mondom az apának.

Amikor újra Damascushoz lépek, látom, hogy a gyerek elsápad. Egyszerre - ez is csoda - anélkül hogy megmozdulna, viasszá válik. Velem együtt léphetett a szobába a Halál. Én vagyok az, akinek ki kell mondani:

- Meghalt.
- Alig tudom leplezni megrendülésemet.
- Damascus, látom, fölényesen mosolyog. Rövid három év alatt érte el azt a célt, mely után mi évtizedekig törtetünk kínlódva. Az anya mozdulatlanul nézi.
- Akkor a bal fülemet máskorra hagyjuk - mondja Jehova tanúja. (ENLH)

EGY ORVOS KALANDJAI RÓMÁBAN

A Római Magyar Akadémia orvosa

A háború után egy ideig a Római Magyar Akadémia orvosa voltam! Erre az állásomra vagyok a legbüszkébb. Sokba került, de megérte.

Úgy történt a dolog, hogy az Akadémia igazgatója, a kiváló humanista, felhívott magához és közölte:

- Kinevezlek az Akadémia orvosának. Havi fizetésed ötezer líra. Jó lesz?

Aki történetesen nem matematikus, azzal nehéz számokról vitatkozni. Ha a summát korunk örök mércéjére helyezem, mondhatnám, nyolc dollár volt. Egy vacsorára túl sok, egy hónapra kissé kevés. Az igazgató észrevette, hogy megijedtem.

- Tudom, ötezer az nem sok. De a munkáért elég lesz: tudniillik semmi dolgod sem lesz a világon! Tisztádat tisztára szimbolikus. Élheted világodat, mint az a Lancelotti herceg, aki a pápa arany erényrózsáját viszi erkölcsös katolikus királynőkhöz. Nem erőlteti túl magát. Ide csupa makkegészséges ember jön. Orvosi vizsgálat után! Munkád abból fog állni, hogy egyszer egy hónapban bejössz, beszélgetünk egy kicsit latinul, viccből, felveszed a pénzed, és itt a közelben, a Campo de' Fiorin bevásárolsz.

- Semmiért ötezer valóban elég. Elfogadom!

Villamosköltségre valóban elég volt. Taxira már nem - pedig hívtak sürgősen, előszeretettel éjjel. Majdnem minden vendég már megérkezése után bemutatkozott, rendszerint abban a meggyőződésben, hogy úgyszólván a Campo Veranón fogják temetni.

Távdiagnózisaim rövid praxis után mindig helyesek voltak: Ha a portás telefonált: "A művész úr halálán van" - vagy - "Az író úr még él, de már nála van a Monsignore" - megkérdeztem:

- Tegnap jött?

- Igen.

- Strandon volt vagy pizzát evett?

A válaszból már tudtam, napszúrása van-e a művész úrnak, vagy koleraszerű tünetei. Pakoltam táskámat és rohantam. (Hazánk nagy fiai közül egy sem halt meg.)

A Budapestről jövőket elkápráztatta Róma. Róma már negyvennégyben felszabadult. Az angolok, amerikaiak hozták a pénzt, az élelmiszert, a fényt, a reményt. A fasizmusból, a történelem legbúsabb cirkuszából kiszabadult olaszok boldogan táncoltak, ittak, élvezték a szabadságot. A megérkező idegenek már az első este mentek "pizzát" enni - a forró sajtos, olajos, halas, gombás pizzát -, hozzá frascati bort ittak, utána narancsot ettek, s aztán jókedvükben még elmentek máshová, egy hatalmas, paradicsomban úszó pastasciuttára . . . éjjelkor mentek haza az Akadémiára, kettőkor hívtak papot, orvost, közjegyzőt, végrendelkezni.

Nyári napokon viszont első útjuk a szabadság nagy jelképéhez, a tengerhez vezetett. Kiváló klasszicistáink Homéroszt görögül szavalva vetették magukat a sós vízbe. Éjjel rákszínű képpel, cafatokban lógó, lesült bőrrel, pokoli fejfájással, magyarul átkozták a balsorsot, amely Rómába vetette őket. ("Keszthelyen születtem, sosem hittem, hogy Rómában fogok meghalni" - nyögte az egyik.)

Másnap aztán a Lethe partjáról visszahozott művésszel már beszélni is lehetett.

De nemcsak az új jövevények tiszteltek meg hívásukkal. A Palazzo Falconieri padlóí kőből vannak, ablakai nem zárnak, kályhái nincsenek. Költőink berekedtek, zongoraművészeink isiászos lábai nem találták meg a pedált, ízületeik befagytak. Szólt a telefon, sürgősen kellett szaladnom. Cipőtalp-villamosautó- . . . mindegy, a Magyar Olimposz nagyságairól volt szó. Drága foglalkozás volt, nem is tudom, hogy szereztem rá a pénzt - de most, sok évvel később, büszkén elmondhatom: pácienseim jelentős könyvtárat írtak össze, igen szép képeket festettek, mély tisztelettel hajtom meg előttük fecskendőmet!
Boldog az orvos, aki halhatatlanokat kezel! (ENLH)

Mi a kötelessége az orvosnak?

Egyszer, hazajövet, a lépcsőn valaki magyarul szidja a mindenséget.

- Jó estét - mondom -, mi a baj?

- A szívem, a fene vigye el, a szívem fog elvinni. Itt lakom az első emeleti penzióban, de nem jutok odáig.

- Segíték, orvos vagyok, talán rendbe hozzuk.

- Orvos? No jöjjön, rendbe nem fog hozni, de talán többet tud, mint ezek a . . . - s kifogy a lélegzete.

Valahogy csak eljutunk az ágyig. Lefekve fellélegzik. Lassan eltűnik a kék szín az ajkáról, már nem feszíti a könyökét olyan görcsösen az ágynak.

- Megvizsgáljam? - kérdem kissé félénken. Látom, hogy szívről van szó, s hogy nehéz eset. Legyint.

- Hagyja. Itt van a diagnózis a zsebemben. Húzza csak ki azt a cédulát.

Ez a lelet annyit mond, mintha a Gestapo feketelistáján volna. Ezzel már csak végrendelkezhet. Remélem, hogy nem érti meg, mit jelent, ha szívbillentyűk helyén már csak tökéletlen foszlányok úsznak a vérfolyamban, ha a tágulás ennyire jutott . . . de vagyok olyan bohóc, mint ahogy az orvoshoz illik, és csak azt mondom:

- Lehetne rosszabb is. Digitalist fog szedni.

- Lemegyek a patikába - mondom.

- Hagyja csak. Maradjon. Beszélgessünk. Most már jól vagyok. Az a nyavalyás lépcső!

Látom, fülre van szüksége, nem orvosságra. Sok az ilyen páciens az igazi szívbajosok közt is. A beteg beszélni akar önmagáról, mert érzi önmagát, nehéz teste figyelmezteti arra, hogy van, sőt arra is, hogy már nem sokáig lesz. Érzi, hogy joga van önmagáról beszélni, tudja, hogy az orvosnak kötelessége meghallgatni. Nem szabad ilyenkor azt mondani: "Hallgasson, barátom, a laboratórium lelet ön maga mindent megmond." ... (R1938)

A vénás injekció mágikus ereje

Lakásom nincs, de biztos állásom van: a mindennapi injekció. Szerencsém, hogy most áll magasan a kalcium csillaga. Az átlagorvos intravénás injekciókból egész szépen meg tudott élni. Pár százezer ember abban a hitben ringatta magát, hogy a kalcium hizlal, fiatalít, és étvágyat ad. Nem tudom, hogyan sikerült őket meggyőzni - de ez a csodaszer valóban képes volt egy egészséges emberből pár hétre pácienset csinálni. Dicső uralma addig tartott, míg a vitaminok forradalma el nem űzte. Akkoriban a fecskendő kifőzése, a felszívott vércsepp s az injekciót követő forró hullám tökéletesen kielégítették a jóembert, aki szeretett egészségéért áldozatot hozni. (R1938)

A vándor vérnyomást mérő 1.

A vérnyomásmérés szép mesterség. Hajléktalan orvosnak melegen ajánlom. Ha még egyszer

kikötök valahol a kis kofferral - az élet ritmikus folyamat -, egyenesen a kikötőből indulnék. "Óhajtja, hogy megmérjem a vérnyomását? Want to know your blood pressure? El presión del sangre?" A biztonság kedvéért megtanultam, hogy a vérnyomásmérőt japánul katsu-atsunak hívják.....a Sommertől kapott masina nem modern, börtokos, aneroiddal felszerelt eszköz - otromba, nehéz, fekete skatulya, higanyos manométerrel, hosszú skálával. A páciensre jól hat, ha felépítem előtte a komplikált készüléket, nullára állítom a higanyt.....(R1938)

A vándor vérnyomást mérő 2.

Mindenfélét megpróbálok. Egyenesen a portáshoz fordulok:

- Megmérjem a vérnyomását? - A portás unatkozik, és néha megméreti. Mehetek fel. Vagy megkérdem: - Ez a 111? Ide hívtak vérnyomást mérni. Elvesztettem a nevét. Nem tudja véletlenül, ki lehetett? - A portás mindent tud . . .

- Igen, a 14-es ajtó. Az asszony mindig panaszkodik a lépcsőn, hogy fáj a szíve . . .

Örülök, ha összejön az egy napomhoz szükséges négy-öt eset. Van olyan, aki megkér, jöjjenek hónaponként. Talán majd sikerül szerezni száz biztos esetet . . . Ha megvan a tíz líra, bezárom a boltot. Nyolcból eszem, művelődöm . . . élek. Kettőt elteszek házbérré és előre nem látott kiadásokra.

Bakó érdeklődik, hogy miből élek. Elmondom neki, gratulál. - Ez kell a népnek! Látod, én tudom, hogy a pszichiátria csak játék. Tudod, mit csinálnék, ha pénzem volna? Egy kalciumbárt! Valahol a Piazza Colonna közelében. Aki bejön, tíz líráért kap egy kalciuminjekciót, egy vitaminpirulát, megmérnénk a vérnyomását és a tüdőkapacitását, esetleg meg is borotválánk, egy év alatt milliomosok lennénk. Tessék beszélgetni! Az egészség forrása! Minden vendég ingyen kap egy pohár húgysavoldó folyadékot.

- Mit?

- Egy pohár vizet. Nem tudod, hogy a húgysav vízben oldódik? (R1938)

A vándor vérnyomást mérő 3.

....elindulok bátran, s keresem a vért, melynek nyomását megmérhetném.

Szerencsém van. A második vagy harmadik ajtó kinyílik. Kövér, idős ember nyitja.

Vérnyomást mér? Épp most akartam megmérni. Túl magas. Jöjjön csak. Százötvenet mérek. Betegem - ha így nevezhetném - boldog.

- Múltkor száznyolcvan volt.

- Várjon, nem menne el egy barátomhoz a közelbe? Ráér? Fölvívom, bejelentem.

- Mennyi? Két líra? Benissimo.

A barát is fizet, ő is továbbajánl. Az új páciens sántít. - Mi baja van?

- Isiász.

- Semmi más? Ezt rendbe hozzuk.

Nálam van Sommer egész hagyatéka: a tűk, a fecskendők, a novokain. A négyszázalékos vízzel felesre hígtom. Kikeresem a leghosszabb tűt. Hol fáj? Itt? Feküdjön le. Leszúrok az idegig, befecskendezem az oldatot. Keljen fel. Fáj még? Nem fáj!

Olyan gyorsan ment minden, hogy a páciens el sem hiszi. Nem svindli? Nem jön vissza a fájdalom? Nem hiszem - mondom -, legrosszabb esetben eljövök újra, s megismételjük.

- Mivel tartozom?

Tudom, hogy ez a lélektani pillanat: gyorsan, nyugodtan kell mondanom egy számot.

Összeszedem a bátorságom, és határozottan kimondom: - Harminc líra.

Betegem a zsebébe nyúl.

"Istenem - gondolom - nyugodtan mondhattam volna ötvenet is! Mindegy. Ma este ágyban fogok aludni!"

Vígan megyek tovább, mint a szerencsés kártyás. Délutánra több mint negyven líra van a zsebemben. Ez mára elég. Elmegyek a borbélyhoz, akivel már olyan jóban vagyok, hogy három líra adósságom van nála. (R1938)

Vérnyomásmérés a patikában

..... be kellene ülnöd egy patikába. Itt a beteg előbb a szomszédasszonyhoz fordul, aztán Szent Antalhoz, aztán a patikába megy. Hol jön itt az orvos? Ül be egy patikába, és várd, hogy a sült galamb repüljön be a szádba!

A patikában biztonságban volnék! A Via della Rapa sarkán kezdődik az a szűk kis sikátor, amely a Piazza Navona fenséges teréhez vezet. Még a tér előtt illatozik egy ősrégi patika. Kék feliratú porcelánbögrék és ódon mozsarak közt főzi itt a patikus a hashajtót, amelyért a környéken lakók az utcát Via della Purgónak nevezik. A patikussal már többször beszélgettem, azt hiszem, lehet neki az ügyről szólni. Előadom a tervemet:

- Mi lenne, ha egy-két órát vérnyomást mérnék a boltjában? Úgy látom, úgyse nagy a forgalma.

Nem bánja, de beszéljek előbb a patika orvosával.

Az öreg doktor bácsi nagyszerűen illik a porcelánedények közé. Római, s mint ilyen, rendkívül szíves az idegenekkel. Kétezere év óta nemzetközi város, impérium fővárosa, egyház fővárosa . . . hogyne értené meg a föld minden fiát.

- Mióta van Olaszországban?

- Tetszik Róma?

- Ó, igen, igen.

- Jól ért olaszul?

Előadom a tervemet: őt itt benn, kámforillatú kuckójában nem fogom zavarni. Sőt, ha túl magas vagy túl alacsony nyomást mérek, behozom a páciens. Legjobb volna, ha délelőtt is eljőnnék meg délután fél hatra, amikor ő kezdi a rendelését.

- Jól van. Benone.

Beülök a patikába, egy kisasztal mellé, és kiírjuk: "Vérnyomásmérés 2 líra." Kisül, hogy a patika nem is megy rosszul. Sohasem üres. Csak a régi bögrék pihennek üresen. A patikus a pult alól varázsolja elő a hashajtók változatos tömegét. Az orvoságokat egy irtó csúnya nápolyi nő főzi baloldalt, a laboratóriumban. Jobboldalt rendel az orvos, hátul a raktár sötétlik.

A patikus napközben elmondta törzsvendégeinek: vérnyomásmérő-szolgálatot létesítettünk!

Este fél hatkor néha már hárman is várnak.

Mérem a nyomást, és szépen felírom a patika papírjára: 1938. dec. 2. Név. Kor. 142/102.

- Tessék.

- Ez rendben van így?

- Száznegyvenkettő . . . Hány éves? Harmincnyolc? Kicsit magas. Százharmincnyolc elég volna. Jó lesz, ha beszél a doktorral . . .

- Veszedelmes?

- Szó sincs róla. De jobb, ha beszélünk.

Bemegyünk a kisszobába. Mindnyájan igen komolyak vagyunk. Ez olyan, mint egy igazi tárgyalás.

A bíró a karosszékben ül. Bevezetem a vádlottat. Leültetem egy kis, kerek székre. Ilyenkor mindig a karosszéké a tekintély. Csendet kérek. Megkezdem a vádbeszédet.

- Tekintetes doktor úr! A vádlott harmincnyolc éve dacára száznegyvenkét milliméter higanynak megfelelő nyomást mutat a jobb kar arteria brachialisában. Ez vétség a szabály ellen, miszerint a vérnyomásnak annyival kell fölülmúlnia a százat, ahány éves az illető.

A pártatlan bíró arcerebbenés nélkül hallgat. Nem ítélekezik, mielőtt a vádlott szóhoz nem jutott.

- Dohányzik?

- Igen.

- Iszik?

- Valamit.

A bíró gondolkozik. Vajon mi lesz az ítélete? Még nem szabad kimondania. Még egy próbát kíván. Előveszi csöves sztetoszkópját, és az asztalon keresztül a páciens szívének szegzi. Egy feszült, izgató percen át figyel.

Aztán kimondja ítéletét:

- Depressint vesz. Három tablettát naponként. A páciens még megkérdezheti:

- Evés előtt vagy után?

- Húsz perccel étkezés után!

Aztán, hogy a büntetést jó tanáccsal enyhítse, megint:

- Vigyázat azzal a cigarettával!

A depressin ártalmatlan szer. Jódkálit, fokhagymakivonatot, viscum albumot és egy tizedmilligramm nitroglicerint tartalmaz. A pult jobb oldalán áll.

Az eljárás alacsony vérnyomásnál pontosan ugyanez, csak az ítélet más. A vádlott coramint kap, kétszer húsz cseppet. Ezt baloldalt őrzik.

A harmadik napon már tökéletesen tudjuk szerepeinket. Úgy megy, mint a karikacsapás. Depressin és coramin. Jobb és bal. Coramin és depressin. Eleve ismerjük az ítéletet. Ebből élek, a doktor is keres, a patikus is. A beteg is meg van elégedve. (R1938)

Hogy készül a patkaszer?

...Most már bemelegszedem a laboratóriumba, és felveszem a diplomáciai kapcsolatot Signorina Mariával, a nápolyi kisasszonnyal....

.... Nem értem, hogy ebben a rendetlenségben hogyan tudja megköttyvasztani azt a sok receptet.

Aztán rájövök. Nagy mennyiségeket főz. Dott. Vacchi, folyékony I., folyékony II., folyékony III., olvasom három hatalmas üvegen. Dott. M. por, Dott. M. kenőcs, áll két impozáns skatulyán. A környéken összesen négy orvos dolgozik - meg a miénk, aki inkább csak passzióból jár be, mert már régen átadta praxisát a fiának. Egy doktor se ír négy receptnél többet - egyszerűbb kész készítményt adni, sok cég külön elszámol az orvosokkal, ha egy bizonyos számú receptre a cég áruja kerül. A jó Maria ezt a tizenhat szert főzi, hónapokra előre. A patikus a forma kedvéért kicsit megvárhatja a páciens. (R1938)

Római honrárium

Lucia asszony felöltözve fekszik a díványon. Látom, mi szaladt le teste, napja homokóráján. Mégis meg kell kérdeznem, hogy van....

- Még meg szeretnék írni egyet-mást - mondja Lucia asszony. - Vannak apróságok, amelyekhez aligha fogok már hozzájutni. Az asztalkáról fölvesz egy csomó jegyzetet.

- Nézze - mondja nagyon nyugodtan -, itt van néhány jegyzet. Egyszer kidolgoztam a történetet, elküldtem egy folyóiratnak, elfogadták, de az utolsó percben mégsem merték hozni. Most nem érek rá újra megírni az egészet. De talán érdekli, vigye el így.

Rosszul hangozott volna, ha azt mondom: nem sürgős, ráér. Félénken mondtam:

- Legközelebb visszahozom.

Ez se hangozhatott jól - minden a hangsúlytól függ! Talán az a sejtés is benne volt, hogy a legközelebb a tiszteletdíjamért is hiába jönnek. Lucia asszony is így érthette, mert azt mondja:

- Sajnálom, tudja, hogy bankzárlat van. Egyelőre nem tudunk elszámolni. - Olyan hálás vagyok, hogy ő intézte el a témát, hogy megkönnyebbülve, majdnem vidáman mondom:

- Semmi baj. Nem fontos. Ami a görcsoldót illeti . . . - társalgó hangon elsiklom a következő alkalom témája mellett. Elindulok, és meggyőzően mondom:

- Vizszontlátásra!

Diana még Lucia asszonynál is jobb pszichológus. Szólnom sem kell, a hangsúlyomra sem kíváncsi, és már kérdi:

- Semmit sem adott?

- Egy történetet adott. Jegyzetekben. Várj. Felolvasom uzsonna helyett.

- Vacsora helyett is - mondja minden kétséget kizárva Diana. (R1943)

Háborús gasztronómia

Zsákmány nélkül kell hazamennem.és próbálok nem gondolni az ebédre. Egyébként még van valami ennivalónk. Bölcs előrelátással már régen, még az El Alamein-i ütközet előtt vettem valamit, amit faricellónak hívtak, s talán ugyanaz, amit Persius az ókorban far scabiosumnak, rühös zablisztnek nevezett. Madarat, csirkét etettek vele. Szalma volt benne bőven, a Mareth-vonal áttörése óta kukac is - sőt, Diana az ilyesmit mindig megfigyeli - Tunisz eleste óta molyszerű állatkák röpülnek ki belőle - de ehető.

Most már egy kicsit szédülve, hónom alatt a faszénnel arra gondolok, hogy nem is olyan rossz. Ha már forr a meleg víz, húsz perc múlva ehető - igazán kitűnő fogás. Sajnálom, hogy faricellónk az egyedüli téma, amely körül komoly nézeteltéréseink vannak Dianával, mivel ő csökönyösen vallja, hogy inkább éhen hal, mintsem ilyen madáreledellel táplálkozzék. Enyémmel homlokegyenest ellenkező álláspontja nem lélektani okokkal magyarázható, hanem azon alapszik, hogy egészen különböző életkörülményekből kerültünk össze. Én hajléktalansági és nyomorgási tanfolyamot végeztem, ő az egyetem bölcsészkarára járt. Én azt tanultam, hogy melyik kolostor ad kanalat a leveshez, s melyiknél kell üres konzervdobozt hozni, amelybe belötyintik a levesnek nevezett moslékot, ő Pellaprat francia szakácskönyvének ravaszabb receptjeit próbálgatta. Ennélfogva én hajlandó vagyok a faricellót úgy, ahogy van, megfőzni, s a benne levő szalmát kiköpni, míg ő végső esetben hosszú ideig mossa és tisztogatja, mielőtt megfőzné. Én megpróbáltam fő táplálékunkat mesékkel fűszerezni: elmondtam neki, hogy a skót hősök ezzel táplálkoztak, hogy Macbeth még mint király is ezt reggelizhette, hogy az angol versenylovak az ilyen zabtól lesznek Derby-győztesek, s ami a kukacokat illeti, bizonyítottam, hogy a híres kínai ínyencek egyenesen vagyonokat fizetnek a zabon hizlalt, húsos állatkákért . . . Mire megfenyegetett, hogy az egész szemetet, mind a harminc kilót rögtön kiszórja a galamboknak. Azóta csak forradalmak, ostromállapotok és bombázások alkalmából merem ajánlani, hogy vessünk belőle egy maroknyit a forró vízbe. "Ha legalább pár malacfület vihetnék a faricellóhoz - gondolom -, vagy lenne egy kanál forró zsírom egy kis hagymával! Egy tejfölös, hagymás faricello, egy nagy darab disznóoldalassal . . . eperlekvárral és sajttal, esetleg kávékrémmel." Nagyokat nyelek, szaladok a faszénnel, dobogó szívvel mászom a Pávián utcai ház ötödik emeletére, ahol egy kis üvegkalitkában, vagy - mondjuk - műteremben vár Diana. (R1943)

....Diana Vesta-papnői díszben vár: arca, kezei kormosak, szemei veresek a füsttől: a jobb csuklója fáradtan lankad le, mert sokáig legyezte a tüzet.

- Rossz a faszén, nedves. Vízrel öntik le, hogy nehezebb legyen.

A rossz faszén füstje éppúgy elrejtí a világtörténelmet, mint az éhség.

- A nap tisztelőtére új fogás! Faricello káposztával.

- Honnan szereztél káposztát?

- Titok!

- Volt még egy hálóinged?
- A bőrömet nem árurom!
- Vetted?
- Loptam. Terem a Pinciön elég!
- Zseniális vagy, és imádlak! - mondom; és hatalmasat merek a tiltott gyümölcsből.

Szent Ágostont egész életén át kísérte a lelkiismeretfurdalás, mert egyszer ifjúkorában körtét lopott. Mi erkölcsileg már annyira lezüllettünk, hogy a lopás ténye szinte pótolja a káposztában a füstölt oldalast. (R1943)

ZENE, ZENE

...A freiburgi kamaratrió játszik. Telemann, Bach, Haydn . . . régi zene, régi Németország, régi világ. Mégis érdemes volt élni. Milyen gyönyörűen énekelt a csembaló Bach János Sebestyénnek.

A három muzsikusz az utolsó akkord után úgy hajolt meg, mint három derékba tört fabábu, s eltűnt. A hangszer ottmaradt a pódiumon.

Nem állom meg, vonzanak a billentyűk, eléülök. Egy percig tart, amíg hazatalálok a túl könnyű billentyűkön. Aztán szőlőcukor lesz a lelki glikogénből. Lalo, Lully . . . az édes, légies, komor és kristálytisza franciák!

Azt hittem, egyedül vagyok, de tévedtem. Egy úr szépen megvárja, amíg befejezem, aztán nagyon egyszerűen megkérdi:

- Ráérne néha zenélni velem?
- Igen.
- Holnap este? Nyolckor?
- Igen.

Átadta névjegyét, köszönünk, elmegy.
Úgy látom, spanyol. Don Agesilao Anguillara.

.....

Szép, régi olasz kották várnak a zongorán. Nem vagyok jó zongorista: képtelen volnék egy Chopin-etűdöt eljátszani. De a csembaló és az orgona világában otthon vagyok, Bach az anyanyelvem. Annyira ismerem, hogy hiányos technikámmal is eljátszom.

- Látom, az orgonaművek is megvannak.
- Sajnos, három kéz kellene hozzá.
- Kettőt felajánlhatok. A basszusok nem nehezek.

Jól megy a háromkezes. Egy fűgát háromszor is elisméltünk, de végül nem is hangzik rosszul.

- Szép volna, ha két zongoránk lenne.
- Helyes, veszek még egyet.

Ezt jól mondta. Komoly bankkontó kell ahhoz, hogy az ember ilyen szépen, súly nélkül mondja ki ezt az egyszerű mondatot.

Tizenegyig muzsikálunk.... (R1938)

...A zongorához fordulok. Ugyan van-e ma valahol zeneszerző Európában, aki a zene nyelvén mondaná el szimfonikus költeménybe foglalva mai napunk hangulatát? Él még az a Respighi, aki a római píníákról s a rajtuk ciripelő tücskökről, a római kutakról és a körülöttük csacsogó gyerekekről zengett modern akkordokat? Hogy lehetne eljátszani - nem tudom, ujjaimmal keresem a hangokat -, hogy szaladgálnak a tankok a végtelen orosz mezőkön, izgatottak, hogy még a tél beállta előtt betakarítsák a termést - ebbe valahogy be kellene fogni

a "Lili Marlen" melódiáját, ennek a háborúnak egyetlen német dalát, mely alapjában véve nem a háborút, hanem a szabadságot és a békét sírja vissza, a szegény, verklis, csilingelő békét . . . úgy, ahogy Schumann befonja a Marseillaise-t a "Két gránátos" végébe . . .
Egyszerre máshova szalad a kezem: bábjátékot kellene írni, olyat, amelyet aztán a Pinción eljátszanak a gyerekeknek: a Fekete Vezér jön, elénekli a káposztaáriát, és öklével veri az asztalt. A süllyesztőből kijön a Kis Király, elfújja azt a bizonyos katonanótát, és egy doronggal fejbe veri a Fekete Vezért. A Vezér eltűnik. A Kis Király előhívja az Öreg Tábornokot, pezsgőt isznak és táncolnak. Egyszerre az egyik süllyesztőből felbukkan a Fekete Vezér egy Krokodilussal, a Kis Király s az öreg Tábornok pedig eltűnnek. A Fekete Vezér és a Krokodilus felemelik elülső jobb patájukat . . .

- Mi ez a förtelmes lárma? - kérdi Diana. - Mio caro, rosszul vagy?
- Bocsánat - dadogom, nem merem bevallani, hogy operát komponáltam -, igazad van. Add ide, kérlek, a "Wohltemperiertes" második kötetét. Majd eljátszom a tizenkettedik prelúdiumot! - Tudom, hogy Diana ezért sok mindent meg szokott bocsátani. (R1943)

ENLH – Egy nap a láthatatlan völgyben

VVV – Völgy a világ végén

RK – Római konyha

R1938 – Róma 1938

R1943 – Róma 1943